

СТАНОВИЩЕ

за дисертационен труд

на тема:

**ХУДОЖЕСТВЕНАТА ЛИТЕРАТУРА – СРЕДСТВО ЗА ЗАДЪЛБОЧАВАНЕ НА
ЕКОЛОГИЧЕСКАТА КОМПЕТЕНТНОСТ НА ДЕЦАТА ОТ ПРЕДУЧИЛИЩНА
ВЪЗРАСТ**

(ПОДГОТВИТЕЛНА ГРУПА/КЛАС)

Докторант: Виктория Атанасова Велева

за присъждане на образователната и научна степен **доктор**

Област на висше образование **1. Педагогически науки**

Професионално направление **1.2. Педагогика**

Научна специалност Теория на възпитанието и дидактика (Предучилищна педагогика)

Автор на становището: доц. д-р Надежда Ангелова Калоянова

Университет „Проф. д-р Асен Златаров” – Бургас

(Заповед №2506/05.10.2021 г. на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“)

I. Обем и структура на дисертацията

Представеният дисертационен труд е с общ обем от 353 страници, от които 249 страници основен текст. Съдържа увод, три глави, заключение, приложения, справка за основните приноси, литература.

Уводът е с обем 14 страници. В него, според изискванията, са представени в редуциран вид общите постановки на дисертационното изследване.

В първа глава, на 36 страници в рамките на три параграфа са изяснени теоретичните предпоставки на изследването, като последният параграф съдържа изводите от теоретичния анализ.

Втора глава е с обем 59 страници и в нея е представена експерименталната програма на дисертационното изследване, която е логически обвързана и аргументирана в контекста на направените в първа глава теоретични анализи. Представен е качествен и количествен анализ на резултатите от изследването.

Трета глава е с обем 98 страници. В нея са представени и анализирани резултатите от етапите на диагностичната и експерименталната работа, както и конкретните изводи от нея.

Заключението е разгънато в обем от 3 страници и отразява визията на автора за актуалните и прогностични ефекти от проведеното изследване.

Библиографията на дисертационния труд съдържа 245 източници, от които 79% са на кирилица, 21% – на латиница. Ползваните източници са актуални и релевантни на темата на дисертацията.

Приложенията представят изчерпателно материалите, използвани в различни етапи на експерименталната работа.

В структурно отношение дисертацията отговаря на изискванията за такъв вид научен труд.

II. Съдържание и научни приноси на дисертацията

Представеното дисертационно изследване е цялостно и задълбочено, с добре обособени научно-теоретична и практико-приложна част.

Научните приноси на дисертационното изследване се открояват в следните аспекти:

1. Дисертационното изследване е реализирано по отношение на значим аспект на предучилищното образование – формирането и развиването на екологична компетентност.

2. Разработен и апробиран е иновативен за българската образователна практика модел за развиване на екологична компетентност на деца в предучилищна възраст (подготвителен клас/група), който има следните предимства:

- съчетава както адаптирани подходи, достъпни за българската образователна реалност, така и авторски концепции;

- отговаря на изискванията на съвременната образователна среда, тъй като е базиран на личностния и дейностния подход и е интердисциплинарен по своята същност;

- предлага системен образователен подход към развиването на екологичната компетентност на деца в предучилищна възраст, с което гарантира ефективността на този процес;

- моделът е разработен въз основа на задълбочено проучване на всички аспекти на екологичната компетентност на децата, участващи в изследването, с което се гарантира неговата валидност и надеждност.

3. Предложеното изследване, освен устойчивост и мултиплициране по отношение на внедримостта на резултатите, дава насока за бъдещи изследвания в областта на интердисциплинарните подходи за формиране и развиване на ключови компетентности у деца в предучилищна възраст.

III. Характеристика на автореферата

Авторефератът съответства на дисертационния труд и представя в синтезиран вид научното изследване, резултатите от него и научните приноси.

IV. Публикации по темата на дисертацията

Докторант Виктория Велева представя 4 самостоятелни публикации по темата на дисертацията. Публикациите обхващат значими аспекти от научно-теоретичната и практико-приложната работа, извършени в хода на дисертационното изследване. Те са докладвани на научни форуми и публикувани в специализирани научни издания, с което е постигнат ефектът на популяризиране и поставяне на обсъждане сред заинтересованите на актуалната дисертационна проблематика.

V. Критични бележки

Въпреки несъмнените си приноси, дисертационното изследване страда от някои дефицити, които ще бъдат изяснени с оглед отправяне на препоръки към докторант Виктория Велева.

По мое мнение, според научната стилистика в областта на педагогиката, коректният термин е „екологична компетентност“. Впрочем, в текста се забелязва използването и на други термини, явно повлияни от рускоезичната педагогическа литература (напр. теоретически, диагностически и др.п). Като съществен недостатък на дисертацията отбелязвам, че при изясняване на понятието „екологична компетентност“ липсва позоваване на стандарта за гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование, регламентиран с Наредба №13/21.9.2016 г. на МОН, респ. при разработване и апробиране на модела не са взети под внимание изведените в наредбата стандарти за екологична компетентност в предучилищното образование. Също така някои от позоваванията и цитиранията не са напълно коректни – не е възприет единен стандарт за цитиране, както и някои позовавания изглеждат самоцелни (напр. не мисля, че имам принос към цит. „Концепцията за предучилищната възраст като период за формиране на вътрешната позиция, ценностната ориентация и субектността на личността“, наред със Запорожец, Елконин, Леонтиев и Д. Димитров. Вероятно в случая докторантът се позовава на моя интерпретация на приноса на описаните автори и в този смисъл поставянето на името ми редом с тях е напълно неуместно). Препоръчвам на докторант Велева занапред да работи за формиране на собствен облик в научните среди, като избягва чужди влияния и прецизира научния си стил.

По принцип не приемам налагането на краен психологически подход в педагогиката – подобна тенденция обезличава педагогическите науки като измества педагогическия фокус от процеса на образователно развитие към диагностика и корекция на личностни конструкти. В този смисъл не приемам в

дисертационно изследване в област на висше образование „Педагогически науки“ да се концептуализира и реализира психолого-педагогически експеримент, като се аргументира създаването и използването на „психодиагностически комплекс от проективни методики“. Още повече, че разглежданата дисертация съвсем ясно и видимо е основана на цялостен педагогически експеримент за апробиране на модел за развиване на екологичната компетентност на деца в условията на предучилищното образование. Препоръчвам на докторант Велева в бъдеще да концентрира научните си интереси изцяло в педагогическата област, където демонстрира несъмнен потенциал, и да използва достиженията на психологическите науки единствено в интерес на развитието на педагогическата теория и практика.

От тази забележка следва и тази за описанието на проведения експеримент. По мое мнение, не е уместно диагностичната част на изследването да се отделя от експерименталната. Ако целта е била да се адаптират и валидират психологически методики за установяване на екологичната компетентност на деца в предучилищна възраст, то това не е заявено в изследователската програма. Обоснованата методология и конкретната методика на дисертационното изследване ясно насочват към цялостен педагогически експеримент, планиран и реализиран в три етапа: констатиращ, формиращ и контролен. За мен приносът на дисертацията е именно във формиращата част на експеримента, т.е. в разработения интердисциплинарен модел. Тази част, за съжаление, бива изместена от твърде тежката тестова батерия „психологически методики“, вследствие на което се измества и фокусът на дисертационното изследване.

В структурно отношение забележката ми е към втора глава на дисертацията, където следва да е описана само методиката на изследването, а конкретно приложените диагностични инструменти и изследователски материали следва да се изведат в приложения.

Съгласно изложените критични бележки отправям към докторанта следните въпроси:

1. За постигане на кое ниво на образователни цели в областта на екологичното образование съдейства в най-голяма степен приложеният модел – знания, разбиране или тяхното приложение?
2. Кои ключови компетентности развиха децата вследствие приложения експериментален модел в допълнение към екологичната компетентност?

3. Има ли основание включването на практически дейности в модела и как те биха се отразили върху развитието на екологичната компетентност в тази възраст? Кои са подходящите методи за реализация на тези дейности?

VI. Заключение

Предложеният дисертационен труд на тема „Художествената литература – средство за задълбочаване на екологическата компетентност на децата от предучилищна възраст (подготвителна група/клас)” с автор Виктория Атанасова Велева изцяло отговаря на изискванията на Закона за РАСРБ и Правилника за неговото приложение.

Считам, че дисертационният труд е задълбочен и с обозрими научно-приложни приноси. Предлагам на уважаемите членове на Научното жури да се присъди Образователната и научна степен „Доктор” на **Виктория Атанасова Велева** в област на висшето образование **1. Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика**, научна специалност **Теория на възпитанието и дидактика (Предучилищна педагогика)**.

07.11.2021 г.

Гр. Бургас

ПОДПИС:.....

доц. д-р Надежда Калоянова